

«Med deg alle dager»

Intervju med Ordmor Lisbeth Nilsen

Lisbeth Nilsen har i årene 2010–2021 vært redaksjonssekretær og ordmor for TFS. I tillegg har hun hatt ansvaret for biblioteket på Institutt for Sjelesorg. I skrivende stund bidrar hun stadig i biblioteket.

Lisbeth har bakgrunn som barnehjemsbarn, bibliotekar, bokhandler, oversetter, forfatter og forlagsredaktør. *Til du blir snill* er hennes første skjønnlitterære bok. Her beskriver hun et barns oppvekst i grov omsorgssvikt. Barnet får mat i stedet for trygghet og omsorg. De voksne svikter totalt i sine oppvekstroller. Boken minner oss på at det stadig finnes dem som vokser opp uten den omsorgen som ethvert barn skulle ha og må bære de voksnes skyld og skam. Samtidig, og ikke minst, er boken en fortelling om livskraft og håp.

Omsorgssvikt, livskraft og håp

Takk for alle dine verdifulle bidrag til *Tidsskrift for Sjelesorg*, Lisbeth. For oss som har vært knyttet til TFS-redaksjonen i din virkeperiode, er det krystallklart hva du har betydd for Tidsskriftet: Du har holdt i hele prosessen: lest, korrigert, kommentert, språkvasket og referansesjekkert med falkeblikk, og ikke slått deg til ro med det som kunne heves i kvalitet. Du har med sunn autoritet gått i dialog med bidragsytere og avkrevd presiseringer. Dessuten har du i stor grad ansvaret for at Tidsskriftet er så estetisk vakkert som det er.

Du fortjener å få skinne i søkelyset. Det er likevel ikke *det* som gjør at vi ønsker å intervju deg. Du har et tydelig engasjement, og du har gjort deg viktige livserfaringer. Og vi kan lære av begge deler. Men først: ***Vil du fortelle om hvordan veien din har vært, som har ledet deg til så stor innsats for Institutt for Sjelesorg og Tidsskrift for Sjelesorg?***

Det første barnehjemmet jeg ble sendt til, var Tomtebo. Jeg kom dit da jeg var tre år gammel. Vet du hvor Tomtebo lå? Bare 200 meter fra Institutt for Sjelesorg, stedet som senere skulle komme til å bety så mye for meg. Oppholdet der husker jeg lite fra. Jeg var et verbalt sterkt barn, men da jeg kom derfra, snakket jeg ikke på flere måneder, er jeg blitt fortalt.

Det har vært en lang vei fra Tomtebo til ringen ble sluttet femti år senere. Jeg tror det var meningen at jeg skulle tilbake til furumoene ved Modum Bad som voksen. Veien dit ble etter hvert også veien tilbake til troen og til kirken. Veien til Institutt for Sjelesorg ble min vei til Gud. Virkelig!

På barnehjemmet på Grorud måtte vi svelge unna både mat og løgner, vi ble utsatt for spisetvang i Jesu navn. Jeg har vært vitne til at barn ble tvunget til å spise sitt eget oppkast. Var det rart at jeg var sint?

Jeg husker godt konfirmanntiden i Grorud kirke i Oslo. Jeg var sint på Jesus og alt som hadde med ham å gjøre. På barnehjemmet på Grorud måtte vi svelge unna både mat og løgner, vi ble utsatt for spisetvang i Jesu navn. Jeg har vært vitne til at barn ble tvunget til å spise sitt eget oppkast. Var det rart at jeg var sint? Jeg skulle ikke ha noe med Jesus å gjøre.

Jeg kjente at Jesus banket på hjertedøra, men jeg svarte «Nei, ikke nå.» Rett etter konfirmasjonen meldte jeg meg ut av statskirken. Jeg husker presten sa at det var mulig å komme tilbake. Men da var jeg bare 14 år, sveket og sint – uten et språk for tankene og følelsene. På videregående var jeg fritatt for kristendomsundervisning. Kristendommen hadde jeg tatt aktiv avstand fra, og sånn forble det i fire tiår. Men Jesus banket jevnlig på hjertedøra.

Så, i en periode av voksenlivet hadde jeg en veldig vanskelig bosituasjon. Kanskje man kan kalle det et giftig naboskap. Det var så ille at jeg faktisk ikke maktet å være hjemme hos meg selv. Jeg måtte komme meg vekk. Jeg hadde begynt å lese litt om Jesus. Og plutselig var navnet der: Institutt for Sjelesorg, i en annonse i et blad. Og jeg visste: Det er dit jeg skal. Jeg var godt voksen da jeg kom tilbake til furuskogen i 2008.

På Instituttet sa Arne Tord (Sveinall, tidl. daglig leder, red. anm.), til meg at jeg kunne være der så lenge jeg ville, med både kost og losji, dersom jeg ville ta meg av biblioteket. Sjelesorg fikk jeg også. Behovet for faglig oppdatering og opprustning av biblioteket var stort. Jeg satte i gang med etablering, oppbygging og vedlikehold av en database for bøkene samt alle artiklene i *Tidsskrift for Sjelesorg*: <https://asp.bibliotekservice.no/modumbad-ifs/portal.aspx>.

Dette var en utfordring som tiltalte meg. Slik ble Instituttet en del av min vei, og gradvis vokste båndet seg sterkere. Jeg fikk en mer avklart overbevisning om at Jesus var på dette stedet. En sterk åndelig opplevelse på

krakken ved Verdens Ende (turmøtepunkt like ved Instituttet) ble avgjørende. Et altomfattende budskap kom susende til meg mellom grågamle bjerkestammer: «Med deg alle dager». Det var så sterkt. Ikke syn eller hørsel. Det bare sto der klart for meg i det vide utsynet mot Norefjell. «Med deg alle dager». Fra den dagen ble Institutt for Sjelesorg et enda viktigere sted i livet mitt, og ønsket om å ville bidra vokste i styrke.

Jeg vil vende tilbake til deg som sint 14-åring. Når jeg nå vet om veien du har gått, slår det meg at det i de ordene du brukte da du svarte Jesus: «Nei, ikke nå», ligger både en god grensesetting og myndighet, men at det tross alt også ligger noe åpent i et sånt svar. Det gir inntrykk av at noe fremdeles er uavklart, at muligheter for endring finnes.

Ja, det var det som var tilfelle. Jeg var et rystet, skadet, sveket og sint barn. Og når jeg som voksen kunne se tilbake på livet og oppveksten, kunne jeg endelig si: Det var ikke Jesus sin skyld. Han har vært med meg hele tiden. Og etter som troen fikk rotfeste, ble det tydelig for meg at Jesus er alt det jeg har måttet leve uten: trøst, trygghet, tilhørighet og tillit.

Lisbeth Nilsen

Etter som troen fikk rotfeste, ble det tydelig for meg at Jesus er alt det jeg har måttet leve uten: trøst, trygghet, tilhørighet og tillit.

Lek, humor og kreativitet er hovedtemaene i denne utgaven av Tidsskrift for Sjelesorg. Kan du si noe om hvilken rolle disse temaene har spilt og spiller i livet ditt?

Det er en gave! Gleden, skaperkraften og latteren ser jeg som gaver fra Gud, og en arv fra min far. Denne gaven har vært avgjørende for at jeg har kunnet overleve og at jeg kan skrive. Etter alt jeg har vært igjennom, er glede min grunnleggende livsfølelse. Gleden i Gud! At jeg hver dag kan kjenne livgivende bobler av glede, viser at de som sviktet og svek ikke vant.

Jeg er sikker på at Jesus var en stor humorist. Tror du ikke det? Det står aldri at Jesus lo. Det står bare at han gråt. Det kunne godt stått at Jesus lo, det hadde vært fint. Kanskje jeg skal skrive det inn i et dikt? Jeg tror han lo mye

med vennene sine. Men kanskje virket det ikke så pedagogisk smart å le av Peter da han forsøkte å gå på vannet – selv om det nok også kan ha vært morsomt å oppleve.

Du er et lesende og skrivende menneske, og mye av din gjerning har dreiet seg om ord, bøker og litteratur. Vil du fortelle noe om hva både din egen og andres kreativitet har betydd for deg i ditt liv?

Biblioteket! Jeg fant tidlig fram til folkebiblioteket. Jeg skriver om dette i boken min:

«Tjukkebolla feita hopper aldri over geita; hun sitter ved rundebordet på biblioteket. / (...) /

Ut av hyllene bykser bøker i alle glade dagers farger og hilser meg: Hei på deg, der er du jo!» / (s. 36).

Biblioteket ble mitt fristed. Der fant jeg gleden i språket og litteraturen. Så har jeg gjennom hele yrkeslivet brukt mest tid på andres ord. Selv har jeg skrevet sakprosa og oppslagsverk mens *Til du blir snill* har vært underveis i tre tiår.

Det har vært svært givende å få arbeide med *Tidsskrift for Sjelesorg* og en glede å få bidra til å kvalitetssikre og spre kunnskap til sjelesørgere og konfidenter. Bearbeiding, organisering og formidling av kunnskap i korrekt norsk språkdrakt har vært min livsoppgave. Et godt budskap kan bare formidles i et korrekt og presist språk. Jeg skal ikke nevne navn, men det finnes professorer som ikke klarer å skrive undertittelen på sin egen doktorgradsavhandling riktig. Det kan jo også være morsomt.

«Hvert menneskeliv er Guds roman»

Ved å lese og skrive kan en sjelesørgere nærme sine kreative sider. Kan du si mer om hvorfor det kan være verdifullt for en sjelesørgere å lese skjønnlitteratur? Eller for å utvide spørsmålet: På hvilke måter kan det være verdifullt å lytte til musikk og se på kunst?

Her vil jeg vise til Tor Johan S. Grevbos artikkel «Hvert menneskeliv er Guds roman». *Skjønnlitterære impulser til sjelesørgersk arbeid* (Grevbo 2012). Han mener at skjønnlitteratur i ulike former utgjør en helt nødvendig 'faglitteratur' for sjelesørgere. Også i sin lærebok og håndbok *Sjelesorg i teori og praksis* (2018) omtaler Grevbo sjelesorg som brukskunst. Der skriver han om hvordan dikt, romaner og noveller kan brukes i sjelesorgen.

Slik jeg ser det, kan skjønnlitteraturen gi sjelesørgere uunnværlige og verdifulle innblikk i alt menneskelig som ikke lar seg framstille i form av fakta, forskning og teoretiske drøftinger. Å lese skjønnlitteratur vil, for sjelesørgere

og alle som har et åpent sinn og hjerte, komplettere kunnskapen fra faglitteraturen.

Det samme gjelder også andre kunstformer som å lytte til musikk og se på kunst. Men skjønnlitteraturen, og særlig lyrikken, rommer det hele: Vi leser ordene, lytter til ordmusikken og skaper bildene som rommer de store perspektivene og det lille mennesket – vårt liv i Guds roman.

Skjønnlitteraturen, og særlig lyrikken, rommer det hele: Vi leser ordene, lytter til ordmusikken og skaper bildene som rommer de store perspektivene og det lille mennesket – vårt liv i Guds roman.

Vi har allerede så vidt kommet inn på boken din, Lisbeth. Gratulerer med bokutgivelse! Diktromanen Til du blir snill kom ut i fjor. Som leser kjenner jeg fortellingen i magen; en mor som svikter totalt. En alkoholisert bestyrer som forteller jenta at hun har en hjerneskade og skal være på barnehjemmet til hun blir snill. Jeg tenker på hvordan slike nedbrytende budskap skader barnet, og så vet jeg jo at dette er deg. Med boken viser du at du er kommet ut på den andre siden av en vond og vanskelig barndom. Jeg kjenner virkelig at jeg har vondt av barnet du var. Hva er det viktigste du ønsker at en leser skal ta med seg fra boken din?

Jeg ønsker å åpne opp for noe som ikke bare gjelder meg. Omsorgssvikt rammer mange. Med boken ønsker jeg å bidra til økt forståelse for virkeligheten for mange barn. Virkeligheten er mye råere enn de fleste er i stand til å forstå. Jeg målbærer det *gjennomgripende sviket*. Sviket mot barn som må leve med en *grunnleggende* mangel på alt som skal sikre en trygg oppvekst og legge grunnlaget for videre utvikling. Det kan være vanskelig for andre å ta inn hvor dyptgripende omsorgssvikt er, og at vi må leve med skadene det gir resten av livet.

Etter svært smertefulle undersøkelser ble diagnosen *encefalopati* skrevet inn i mine helsepapirer. Og dette trodde jeg på i mange år. Som ung voksen oppsøkte jeg helsevesenet og fikk en beklagelse: Det skulle stått *Problemer i familien*, ikke hjerneskade, i epikrisen. Det er så voldsomt sviket kan oppleves av barn, også i vår tid, og det er råere enn vi ønsker å tro. Vi som overlever, må leve med at folk ikke kan forstå fullt og helt. Men jeg håper at boken min kan hjelpe flere til å forstå mer av den virkeligheten noen av oss må leve med.

Til du blir snill er ingen dokumentar, men et viktig litterært verk med linjer til en virkelighet. Jeg har skrevet boken med tanke på særlig tre målgrupper: For det første alle som har vært omsorgssviktede barn. Mitt ønske er at boken kan gi styrke til troen på at det gode kan overleve, og at vi blir holdt oppe av Gud. At de ser at det kan være håp til tross for sviket. Dernest har jeg skrevet boken for alle som tar kjærlighet, omsorg, trygghet og familie for gitt. Jeg håper boken kan gi innsikt i hvordan det er å vokse opp uten grunnleggende trygghet og bare ha

Omsorgssvikt er alles ansvar. Dette er pensumboken for hjertet.

maten som erstatning. Den tredje målgruppen er alle gode hjelpere i yrke og utdanning. Omsorgssvikt er alles ansvar. Dette er pensumboken for hjertet.

Hva vil du si er viktig å styre etter når sjelesørgeren jobber med konfidenter som har spiserelaterte utfordringer?

De bør lese boken min! Ellers bør sjelesørgeren kjenne sin kompetansegrense og henvise til helsepersonell med spesialutdanning på dette særs komplekse feltet.

Det er viktig at sjelesørgere ikke blir sittende med ansvar for noe de ikke har forutsetninger for å gjøre noe med. Min bestemte oppfatning er at sjelesørgere er profesjonelle, kjenner sine begrensninger og henviser videre når de bør. Psykiske diagnoser må behandles av helsepersonell. Sjelesørgeren vil uansett kunne ha en avgjørende betydning for den enkelte og være en viktig medvandrer på livsveien.

Din oppvekstroman beskriver en oppvekst der ikke mye ble lagt til rette for at hovedpersonen kunne utfolde seg i humor, lek og kreativitet. Men så blir humor, lek og kreativitet ressurser for barnet likevel. Sånn har det jo blitt i livet ditt? Hvordan kan ressursene bli viktige selv med en slik oppvekst?

Barnet skulle fått utfolde seg i trygghet, fått lov til å leke, utforske og glede seg over mat og venner og livet. Når barnet ikke får dette, skulle en tro at alt blir kvalt. For min del må jeg rett og slett vende tilbake til at gleden er en gave fra Gud, og at den fant rom i store indre landskap. Også som barn hadde jeg stor glede av å skrive, og skolestilene fikk jeg S på. Jeg har alltid hatt en særdeles sprelsk fantasi og ordskaperevne. Denne Guds gave har vært avgjørende for min livskraft, styrke og overlevelse.

Trygghet bygger en stødig grunnmur i livet. Min grunnmur var et reisverk av angst. Kanskje min fantasi og kreativitet min var mørtelen jeg kunne styrke den med?

Like fullt er det klart at den grunnleggende tryggheten er det beste grunnlaget for kreativ utfoldelse. Trygghet bygger en stødig grunnmur i livet. Min grunnmur var et reisverk av angst. Kanskje min fantasi og kreativitet min var mørtelen jeg kunne styrke den med? Jeg hadde ingen trygghet i bunnen og måtte bygge grunnmuren min selv. Nå er den blitt et solid byggverk.

Jeg er en entusiastisk og brennende sjel som alltid vil gjøre alt så bra som mulig. Omsorgssviktede barn blir ofte grenseløse voksne. Selv slet jeg meg begeistret ut i et brutalt kommersialisert arbeidsliv. Da jeg arbeidet som forlagsredaktør og skrev bøker i tillegg, var det nesten heldøgns arbeid i mange år. Tidligere i livet har jeg strukket meg altfor langt. Nå har jeg blitt mye mer bevisst.

Den ene

Boken din er på én måte lettlest. På en annen måte er den utrolig tung å lese. Det gjør vondt å lese om en trøstesløs oppvekst, og det er opprørende å minnes om barnesanger som fremmer en gudstro som binder mer enn den åpner opp og frigjør. Jeg er opptatt av hvordan en sunn tro kan overleve i et sånt oppvekstklima. Jeg leser jo om lektoren din, den første som ser deg og forteller deg om betydningen av navnet ditt: Holdt oppe av Gud. Det er godt! Men også tidligere, lenge før lektoren, og midt i det som fortoner seg som vrange og gale gudsbilder, finnes det noe som virker godt og trygt i et barns tro: Jesus som holder lammet i armene. Hvordan kan dette sunne klare seg?

Jeg fikk lov til å gå på søndagsskolen. Den ble et fristed på samme måte som biblioteket. Jeg var så liten da, så jeg hadde ikke ord for alt det jeg ble utsatt for, det store sviket i hjemmet. Men i kirken var det et fristed, og der var Jesus – Jesus på flanell med lammet trygt i armene. Det er gode minner. Det var godt å ha et sånt bilde av Jesus i hjertet før de forvrengte gudsbildene kom som følge av de voksnes svik.

Under boklanseringen spilte en musiker et potpurri av sangene og salmene som er bakt inn i tekstbiter i boken. Jeg reagerte sterkt emosjonelt og var uforberedt på at det skulle gå så veldig inn på meg. Det må bety at sangene fra søndagsskolen har hatt en viktig posisjon i livet mitt.

Jeg tror at Gud sender mennesker når vi trenger det. I mitt liv har det handlet om *den ene som ser*. Den første og avgjørende var den nevnte lektoren, hun som ga meg ordkraft til et helt livs bibliotek. Hun lever fremdeles, og vi har god kontakt. En annen den ene i mitt liv var psykologen jeg gikk hos i ni år. Det var hardt arbeid. Samtalerapien var uten noen åndelig dimensjon, men den ga meg ordene til min egen historie og grunnlaget for at jeg kunne leve videre og ha tro på meg selv.

Som Berit Okkenhaug skriver i sin bokomtale i TFS (Okkenhaug 2023), er Til du blir snill fortellingen om en overlever. Jeg er enig. Boken demonstrerer en styrke som har krevet et stort arbeid. Kolbein Falkeid skriver i et dikt: «Du skal kjøre spettet / hardt innunder arrete hverdager / og vippe dem opp. / En etter en.» Har du noen tanker om dette?

Jeg tar vare på meg selv på mykere måter. Spettet er for hardt. Jeg har båret et lite barn på innsiden som har trengt meg til å ta vare på seg. Det har jeg brukt mye krefter på. Nå er det arbeidet utført. Men jeg vil likefullt ikke bruke spettet. Jeg spiser som sunnest, beveger meg som best og er snill mot meg selv. Mitt spett er politisk: Jeg tror Jesus ville stemt Rødt. Det handler om fordeling og forvaltning av skaperverket og Guds gode gaver. Det står jeg for til min døydende dag!

Ingen skal rose male svik og vonde erfaringer som mennesker har. Dette er vondt, og kan aldri bli annet enn vondt. Kan jeg spørre om hvordan du bærer sviket med deg ennå i dag?

Først og fremst har min oppvekst satt seg både i kropp og sinn. Jeg har mange helseplager og er ganske nedslitt både fysisk og mentalt. Angst og fett er prisen jeg har måttet betale for å bære de voksnes svik, skyld og skam. Det har vært en altfor tung byrde. På den annen side har jeg fått en unik innsikt i og evne til å se andres liv og lidelser uten å dømme og fordømme. Mitt håp er at mine erfaringer og mine ord kan bety noe for andre som har opplevd og overlevd tilsvarende svik.

Resultatet av alt jeg har gjennomlevd, er at jeg nå er fylt av livsglede og viltre vyer om å fortsette og skape med ordmorord. Det som bærer meg videre, er den grunnleggende gleden i Gud! Jeg er ved godt mot og har mange bøker i hodet som vil ut. Jeg vil slippe løs ordene og la dem boltre seg i livgivende lek, humor og kreativitet. Her er det jeg tror blir den første teksten i min neste bok:

Kyrre Klevberg

Huset mitt er blitt det reneste trøstesløseriet. Trøsten sitter løssluppent som gammel murpuss: Mørtel og gips drysser som melis ved den minste berøring. Her er trøst i taklampa, stukkatur og rosetter av knoker, knekk og kandissukker. Tyggere, tiggere, svelgere, altfor skadekloke finner trøst og støtte blant gomlere og gnagere. Alle trøster knøttet, det usynlige barnet. Og hjemløse spiser seg et hjem.

Selv spekepølsespøkelset hjemsøker spiskammeret.

Spikrer søknader om oppholdstillatelse

på lykksaliggjørende grunnlag.

Skikkelig rabarbrabladrabalder blir det først

når trøsten drønner søtt på stilk av sukkertann i syre.

Referanser

Grevbo, T. J. S. (2012): «Hvert menneskeliv er Guds roman»: skjønnlitterære impulser til sjelesørgerisk arbeid. I: *Tidsskrift for praktisk teologi*, 1 (29): 60–69.

Grevbo, T. J. S. (2018): *Sjelesorg i teori og praksis: en lærebok og håndbok med mange perspektiver*. Oslo: Luther.

Nilsen, L. (2023). *Til du blir snill. Diktroman*. Oslo: Ordmor forlag.

Okkenhaug, B. (2023). Til du blir snill. Diktroman. I: *Tidsskrift for Sjelesorg*, 2: 262–263.